

Likums par mazākumtautību izglītības iestāžu iekārtu Latvijā

Latvijas Republika kopš tās dibināšanas vienmēr atzinusi mazākumtautībām piederīgo personu tiesības izmantot savu valodu kā mācībvalodu publiskajās izglītības iestādēs. 1918. gada 10. decembrī Latvijas Republikas Pagaidu Valdība pieņēma lēmumu "Par mācības valodu Latvijas skolās un skolotāju ievēlēšanu" un 1919. gada 8. decembrī Tautas Padome apstiprināja Likumu par Latvijas izglītības iestādēm un Likumu par mazākuma tautību skolu iekārtu Latvijā. Saskaņā ar šiem dokumentiem Latvijā attīstījās mazākumtautību skolu sistēmas, kurās mazākumtautību valodas tika izmantotas kā mācībvalodas.

Šī vēsturiski izveidojusies situācija atbilst Latvijas mūsdienu starptautiskajām saistībām, jo valsts ir pievienojusies Konvencijai pret diskrimināciju izglītībā, kuras 2. pants atzīst, ka atsevišķa izglītības sistēma neveicina diskrimināciju. Latvijai saistošās Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību 14. pants paredz mazākumtautību valodu izmantošanu mācību procesā.

Pēc valstiskās neatkarības atjaunošanas Likuma par mazākuma tautību skolu iekārtu Latvijā darbība netika atjaunota. Līdz ar to mazākumtautību skolu tālākā pastāvēšana un mazākumtautību valodu izmantošana mācību procesā normatīvajos dokumentos vairs nav garantētas.

Īpaši nelabvēlīgā situācijā atrodas mazākumtautības, kuru izglītības un kultūras intereses Latvijā nav aizsargātas ar starptautiskiem divpusējiem līgumiem par sadarbību izglītībā.

Latvijas etniskā vairākuma un mazākumtautību savstarpējām attiecībām ir vajadzīgs likumā noteikts mehānisms, kas nodrošinātu mazākumtautību izglītības iestāžu sistēmas stabilu attīstību un mazākumtautību pārstāvju garantētu piedalīšanos to lēmumu pieņemšanas procesā, kas skar mazākumtautību izglītību un kultūru, mazākumtautību skolu autonomiju.

Šis likums īsteno Latvijas Republikas Satversmes 114. pantā nostiprinātās tiesības. Par pamatu šim likumam kalpo 1919. gada Likuma par mazākuma tautību skolu iekārtu Latvijā pamatprincipi un Latvijas starptautiskās saistības.

1. pants

Mazākumtautību pirmsskolas izglītības, pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības iestāžu iekārta Latvijā ir savā organizācijā autonoma šā likuma noteikumu robežās.

2. pants

(1) Valsts un pašvaldības uztur tik daudz mazākumtautību pirmsskolas izglītības, pamatizglītības un vidējās izglītības iestāžu, cik tās ir vajadzīgas mazākumtautību bērnu izglītošanai, vadoties no šā likuma noteikumiem.

(2) Personas, kurām saskaņā ar likuma "Par Vispārējo Konvenciju par nacionālo minoritāšu aizsardzību" 2. pantu ir iespēja izmantot Konvencijā paredzētās tiesības, var prasīt jaunas mazākumtautību izglītības programmas īstenošanu, veidojot atsevišķu izglītības iestādi vai uzsākot jaunas mazākumtautību izglītības programmas īstenošanu pastāvošā izglītības iestādē, Ministru kabineta noteiktajā kārtībā, ar šādu izglītojamo skaitu:

1) vismaz desmit izglītojamo pirmsskolas izglītības programmai;

2) vismaz desmit izglītojamo pamatizglītības programmai jebkurai no šādām klašu grupām: 1.– 6. klases, 7. – 9. klases;

3) vismaz 15 izglītojamo vispārējās vidējās izglītības programmai 10.-12. klasēm kopā.

3. pants.

Juridiskām un fiziskām personām ir tiesības, saskaņā ar noteikumiem par privātām izglītības iestādēm, dibināt mazākumtautību privātās izglītības iestādes ar mazākumtautību mācībvalodu vai vairākām mācībvalodām.

4. pants

(1) Visās mazākumtautību izglītības iestādēs attiecīgas mazākumtautības valodas, kā arī valsts valodas, apguve ir obligāta.

(2) Valsts un pašvaldību mazākumtautību izglītības iestādēs mācībvalodu lietošanu patstāvīgi nosaka izglītības iestādes padome ar noteikumu, ka mazākumtautības valodai jāklūst par vienu no mācībvalodām.

(3) Privātajās mazākumtautību izglītības iestādēs mācībvalodu lietošanu nosaka izglītības iestādes dibinātājs.

5. pants

Programmas prasības mazākumtautību izglītības iestādēs nedrīkst būt zemākas par šīm prasībām pārējās izglītības iestādēs, izņemot latviešu valodu un literatūru.

6. pants

Ar izglītību saistīto normatīvo aktu ievērošanu mazākumtautību izglītības iestādēs kontrolē Izglītības kvalitātes valsts dienests.

7. pants

(1) Mazākumtautību skolu atbalstam darbojas Izglītības un zinātnes ministrijas Mazākumtautību departaments (turpmāk – Departaments). Departamenta direktors pēc iecelšanas amatā kļūst arī par Izglītības un zinātnes ministrijas valsts sekretāra vietnieku.

(2) Departaments izstrādā mazākumtautību izglītības programmu paraugus, mācību priekšmetu un mācību stundu plāna modeļus mazākumtautību izglītības iestādēm.

(3) Departaments ierosina pašvaldību izglītības iestāžu vadītāju atbrīvošanu no darba.

(4) Departaments īsteno Izglītības un zinātnes ministrijas saskaņošanas funkciju, pašvaldībai pieņemot darbā un atbrīvojot no darba tās padotībā esošo vispārējās izglītības iestāžu vadītājus.

8. pants

Departamenta direktors piedalās Ministru kabineta sēdēs ar padomdevēja tiesībām visos jautājumos, kas skar mazākumtautību izglītību.

9. pants

7. pantā paredzēto Departamenta direktoru ievēlē uz attiecīgās Saeimas pilnvaru laiku Saeimas deputāti, kuri ziņās par sevi, kas tika pievienotas kandidātu sarakstam, norādījuši tautību, kas nav "latvietis".

Vēlēšanas notiek kārtībā, kas paredzēta Saeimas Prezidija locekļu ievēlēšanai.

10. pants

Departamenta ierēdņus ieceļ amatā Valsts civildienesta likumā noteiktajā kārtībā. Attiecīgā ierēdņa amata pārbaudes kritēriji ietver pretendenta pieredzi, strādājot par pedagogu mazākumtautību izglītības iestādē vai īstenojot mazākumtautību izglītības programmu.

11. pants

Pie Departamenta darbojas Mazākumtautību izglītības autonomijas padome (turpmāk – padome), kura sastāv no:

- 1) Departamenta direktora un ne vairāk kā diviem citiem Departamenta ierēdņiem;
- 2) ne vairāk kā trim privāto mazākumtautību izglītības iestāžu vadītājiem,
- 3) deviņiem delegātiem no izglītojamo vecāku skaita no valsts un pašvaldību mazākumtautību izglītības iestāžu padomēm,
- 4) deviņiem valsts un pašvaldību mazākumtautību izglītības iestāžu pedagogiem.

Padomē nevar būt vairāk par vienu pārstāvi no vienas izglītības iestādes.

12. pants

Padomi sasauc Departamenta direktors pēc vajadzības, ne mazāk kā 4 reizes gadā, kā arī pēc 4 padomes locekļu pieprasījuma.

13. pants

Padomes piekrišana ir nepieciešama valsts un pašvaldību mazākumtautību izglītības iestāžu likvidēšanai vai reorganizācijai.

14. pants

(1) Padome var uzdot izglītības un zinātnes ministram jautājumus, uz kuriem ministrs atbild desmit darba dienu laikā. Ministrs publisko jautājumu un atbildi tīmekļa vietnē www.vestnesis.lv un ministrijas tīmekļa vietnē.

(2) Padome var bez valsts amatpersonu starpniecības iesniegt Ministru kabineta izskatīšanai attīstības plānošanas dokumentu projektus, iekšēju un ārēju tiesību aktu projektus, Ministru kabineta rīkojumu projektus, informatīvos ziņojumus.

(3) Padome ir tiesīga pieprasīt informāciju no valsts pārvaldes iestādēm un izglītības iestādēm. Padomes sēdes ir atklātas.

15. pants

(1) Izglītības prasības pedagogiem, kas māca mazākumtautību izglītības iestādēs, nevar būt zemākas par tām, kādas Latvijas valsts izvirza pedagogiem pārējās izglītības iestādēs.

(2) Valsts nodrošina pedagogu sagatavošanu mazākumtautību izglītības iestādēm, tajā skaitā pedagogu apmācību mācību priekšmetu pasniegšanai mazākumtautību valodā un bilingvāli.

16. pants

Mazākumtautību izglītības iestāžu iekārtu, ciktāl tā šajā likumā nav noteikta, reglamentē Izglītības likums un Vispārējās izglītības likums.

Pārejas noteikumi

1. Ministru kabinets līdz 2020. gada 1. septembrim izdod noteikumus, kas nosaka šā likuma 2. panta otrajā daļā minēto kārtību un šā likuma 11. pantā minētās padomes veidošanas kārtību.

2. Pašvaldību vispārējās izglītības iestādes, kas šā likuma spēkā stāšanās brīdī īsteno mazākumtautību izglītības programmas, ja šo izglītības iestāžu darbību neregulē Latvijas Republikas divpusējie starptautiskie līgumi, ir mazākumtautību izglītības iestādes šā likuma izpratnē. Privātas izglītības iestādes iegūst vai zaudē mazākumtautību izglītības iestādes statusu nākamajā darba dienā pēc tam, kad izglītības iestādes vadītājs paziņo izglītības iestāžu reģistram par vēlmi iegūt šo statusu vai atteikties no tā.

3. Ja pašvaldības vispārējās izglītības iestādes, kas šā likuma spēkā stāšanās brīdī īsteno mazākumtautību izglītības programmas, darbību regulē Latvijas Republikas divpusējie starptautiskie līgumi, izglītības iestādes padome var paziņot izglītības iestāžu reģistram par vēlmi iegūt mazākumtautību izglītības iestādes statusu šā likuma izpratnē. Statusa izmaiņas stājas spēkā nākamajā darba dienā pēc paziņošanas.

3. Likums stājas spēkā 2020. gada 1. septembrī.